

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 07 Mayıs 2021

Gönderim Tarihi: 15 Mart 2021
Yayımlanma Tarihi: 13 Mayıs 2021

Atıf Künyesi: Karşilayan, S. (2021). “Anne Çocuk İlişkisi Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ezber Yöntemi”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 91-103.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.897600>

ANNE ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN EZBER YÖNTEMİ

Sehel KARŞILAYAN*

Öz

Yabancı dil öğretiminde okuma-anlama, dinleme-anlama, sözlü ve yazılı anlatım öğrenciye kazandırılmak istenen dil yetileridir. Öğrenciler bu yetileri kazanma sürecinde sorunlarla karşılaşma eğilimindedir ve bu da bu alanda çok sayıda araştırma yapılmasına neden olur. Bu çalışmada, çocukların dil edinim aşamalarını ve bu aşamalarda uygulanan ezberleme yöntemlerini örneklemek için anne (dil öğretmeni) ve çocuk (dil öğrenen) benzeşimi kullanılmaktadır. Bir çocuk dili kendi ortamında duyarak ve duyduklarını tekrarlayarak öğrenir. Ana dili ediniminde dinlemenin önemli bir rolü olduğu için, dilin edinildiği ortam dil edinimini etkiler. Çocuğun doğduğu andan itibaren anne ve dilin konuşulduğu çevre ile doğrudan bir etkileşimi vardır. Çocuk, gördüğü davranışları ve çevresindeki diğer görsel unsurları kullanarak duyduğu ifadeleri anlamlandırır, ortamdaki sesleri ve tekrar eden davranış kalıplarını tekrarlar ve bu tekrar sayesinde ezberler. İlk dil edinimindeki bu işitme-tekrar etme-ezberleme yöntemi yabancı dil öğretiminde kullanılabilecek bir yöntem olarak akla gelmektedir. İletişimde kullanılan unsurlarda yabancı dil öğrencisinin ve çocuğun hazır bulunuşluğu dikkate alınarak bir öğretim yöntemi belirlenmelidir. Anne ve çocuk arasındaki doğal dil edinim süreci yabancı dil öğretimine yansıtılarak yabancı dil öğrencisinin hedef dili öğrenirken karşılaştığı sorunlar en aza indirilebilir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ana dili edinimine benzer bir öğretim yöntemi kullanıldığında dil öğrencilerine hedef dilin ana diline yakın bir dil yeterliliği kazandırmak mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Anne Çocuk İlişkisi, Ezber, Yabancı Dil Öğretimi, Ana Dili Edinimi.

The Memorization Method Used in Teaching Turkish To Foreigners in the Context of the Mother-Child Relationship

Abstract

In foreign language teaching, reading-comprehension, listening-comprehension, oral and written expression are the language skills that teachers want to gain to the learner. Learners tend to encounter problems in the process of acquiring these abilities, resulting in much research being carried out in this field. This study uses the analogy of the mother (the language teacher) and child (the language learner) to exemplify the language acquisition stages of children and the memorization methods employed during these stages. A child learns language by hearing it in his environment and repeating what he hears. Since listening has an important role in native language acquisition, the environment in which the language is acquired affects language acquisition. From the moment the child is born, there is a direct interaction with the mother and the environment in which the

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Karaman/Türkiye. E-Posta: sehelskarşilayan55@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5278-4087>

language is spoken. The child makes sense of the expressions he hears using the behaviours he sees and other visual elements around him, repeats the sounds and repetitive behaviour patterns in his environment and memorizes them thanks to this repetition. This method of hearing-repeating-memorizing in first language acquisition comes to mind as a one that can be used in foreign language teaching. A teaching method should be determined by considering the readiness of the foreign language learner and the child in the elements used in communication. By mirroring the natural language acquisition process between mother and child to foreign language teaching, the problems faced by the foreign language learner while learning the target language can be minimized. When a teaching method similar to native language acquisition is used in teaching Turkish as a Foreign Language, it may be possible to provide language learners with a language competence close to the mother tongue of the target language.

Keywords: Mother-Child Relationship, Memorization, Foreign Language Teaching, Native Language Acquisition.

Giriş

Dünyada farklı dile sahip birçok insan bulunmakta ve birbiriyle anlaşmak için iletişime ihtiyaç duymaktadır. İnsanların farklı dillere mensup insanlarla ekonomi, ticaret, eğitim, turizm vb. gibi sebeplerden dolayı iletişim kurma ihtiyacı oluşmaktadır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda dil öğrenim ve öğretim gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Dünyada geniş kitlelerce konuşulan Türk dili de farklı ana dillere mensup bireyler tarafından öğrenilmek istenen diller arasında yer almaktadır.

Türkçe öğretimi alanında dil öğreticileri öğrencinin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda dil öğretimini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca iletişimin ana dili konuşuruna en yakın şekliyle sağlanması için çeşitli yöntemler kullanmakta ve yeni yöntemler araştırmaktadırlar. Yöntem “Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem, prosedür, politika” veya “Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot” (Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method), Doğal Yöntem (Natural Method), Direkt Yöntem/Dolaysız Yöntem (Direct Method), İletişimsel Yöntem (Communicative Method), Bilişsel Öğrenme Yöntemi (Cognitive-Code Method), İşitsel-Dilsel Yöntem (Audio-Lingual Method), Seçmeli Yöntem (Eclectic Method) vd. kullanılmaktadır (Memiş ve Erdem, 2013: 297-318).

Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlerin bazı eksiklikleri ve eleştirilen yönleri bulunmaktadır (Memiş ve Erdem, 2013: 297-318). Örneğin Dil Bilgisi Çeviri Yönteminde öğrencinin okuma-anlama ve yazılı anlatım becerileri olumlu yönde gelişirken dinleme-anlama ve sözlü anlatım geride kalmaktadır (Memiş ve Erdem, 2013: 300). Dil öğreniminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Dil öğretimindeki eksikliklerin giderilmesi için ana dil edinim aşamasına bakılabilir.

Dil öğrenim süreci dilin konuşulduğu kültür ve düşünce yapısından bağımsız olmadığı için yabancı dil öğrencisi dilin konuşulduğu topluma girmek isteyen bir birey olarak kabul edilebilir. Ana dilinden farklı bir dil öğrenmek; öğrenilen dilde yeni bir insan olmak (Barın, 2004: 20) ve o kültür içinde kendine bir yer edinmeyi istemek olarak görülmektedir. Bilmediği bir toplumun içine giren ilk kişiler yeni doğan bebeklerdir. Bebeklerin belirli bir süreç sonunda içine girdiği toplumla iletişimini sağlayabilecek ve ihtiyaçlarını giderebilecek yetkinlikte dili kullanan bir bireye dönüştüğü bilinmektedir. Her sağlıklı ve yetkin ana dili konuşuru annesinden ve çevresinden süreç içerisinde edindiği dili çevresindeki kişilerle iletişim kurabilecek düzeyde konuşmakta ve telaffuz vb. sorunlarla karşılaşmamaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde yabancı öğrenciye göre hedef dil olan dil başka bir milletin ana dilidir. Ana dili konuşurunun doğduğu anda ana dili yeterliliği bulunmamaktadır. Ana dili edinimi de bir dil öğrenimi süreci olarak değerlendirilmekte ve yabancı dil öğretimindeki eksiklikleri gidermek için ana dili edinimi sürecinden faydalanılmaya çalışılmaktadır.

1. Anne Çocuk İlişkisi

“Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dil”

(Aksan, 2015: 81) olarak tanımlanmaktadır. Toplumla ilişki içinde bulunmak ve toplumla bağ kurmak sosyal bir birey olmak için gereklidir. Sosyal bir birey olmanın ilk adımlarını çevresindeki kişilerin kendisine verdiği tepkilerden öğrenen bebek sonraki aşamalarda kendine bir rol model seçmektedir. Rol model öncelikle yakında bulunan aileden seçilmektedir (Öztekin, 2008: 40). Sosyal hayatı etkileyen önemli bir unsur olan dilde de aynı model alma davranışı devam edecektir. Annenin bebek doğduğu andan itibaren bebeğin çevresinde bulunup bebekle ilgilenmesi ve dile ait sesler çıkarması yakın çevre ilişkisinden dolayı annenin dil ediniminde rol model olmasında etkili olmaktadır.

Bebeklerin dil kazanımları üç farklı şekilde ele alınmaktadır. Davranışçı kuramda, bebeğin duyduğu sesleri taklit yoluyla söylemesi ve buna karşılık olarak ödüllendirilmeler yoluyla bebeğin desteklenmesi; biyolojik kuramda, bebeklerde dil öğrenimine ilişkin doğuştan bir yeteneğe sahip olmaları; sosyal etkileşim kuramında, bebeğin dili öğrenim aşamasında sosyal ve kültürel çevresinden etkilenmesi üzerinde durulmaktadır (Karacan, 2000a: 264). Belirtilen kuramlarda bebeklerin dil öğrenim sürecinde doğrudan veya dolaylı olarak sosyal çevrenin etkisi bulunmaktadır.

Bebek başlangıç aşamasında bir dilde konuşmayı, yazmayı ve okumayı bilmemektedir. Dille etkileşimi çevredeki sesleri duyarak gerçekleşmektedir. “Tüm bebekler dili öğrenmeye öncelikle kullanılan dildeki sesleri öğrenmekle başlarlar” (Karacan, 2000a: 267). Bebeklerin sesleri öğrenmesi dinleme yoluyla gerçekleştiği için bebeğin çevresindeki kişiler bebeğin telaffuzuna etki etmektedir.

İnsanlardaki ses tınıları kişiden kişiye değişiklik göstermektedir (Gerçeker ve diğ., 2000: 71). İnsanlar farklı ses teli özelliklerine sahip olsa da yaşadıkları çevre koşulları sebebiyle telaffuzunda benzerlikler görülür. “Çocuğun ana dili kazanışı sırasında dilin sesleri ve ses dizgesiyle birlikte, parçalarüstü sesbirimler de onun zihninde yer eder, konuşmasında temel nitelikler olarak belirir” (Aksan, 2015: 74). Çocuğun ana dili edinim sürecinde duyuş yoluyla kazandığı parçalarüstü ses birimler, çocuğun telaffuzunun çevreye uygun bir şekilde oluşmasını sağlamaktadır. “Bir ülkenin insanlarına veya bir çevreye özgü söyleyiş özelliği” (Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanan aksan duyarak dil edinimini sağlayan ana dili konuşurunun telaffuzuna yansımaktadır.

Birey doğduğu andan itibaren başta annesi olmak üzere çevresinde bulunan kişilerden dile ait sesleri dinlemektedir. Belirli bir zaman geçtikten sonra çevresinde duyduğu sesleri anlamakta ve duyduğu seslerin kendi sistemiyle geri dönütler sağlamaktadır (Oruç, 2016: 284-285). Ana dili konuşurunun iletişim becerisini kazanması sürecinde dinleme daha sonra duyduklarını tekrar etme eylemi dil kazanımında önemli bir yer tutmaktadır. “Taklit etme davranışı bebeğin dil gelişimi ve sosyal becerileri kazanması için önemli bir belirleyicidir. Normal gelişim gösteren bebeklerin ilk anlamlı sözcük çıkarmayı öğrenmeden önce sesi taklit etme becerisine gereksinim duydukları belirtilmektedir” (Karacan, 2000a: 265). Bebek 11. ayda çevresinden duyduğu sesleri tekrar etmeye başlamaktadır (Karacan, 2000a: 266). Tekrar etme, taklit etmenin sonucu olarak oluşan bir durumdur. Taklidin tekrar edilmesi sonucunda da ezber gerçekleşmektedir. Çünkü bilginin tekrar edilmesi, davranışın taklit edilmesi ezberin en temel iki özelliğidir (Güneş, 2020: 411). Ana dili ediniminde ezberleme, taklit ve tekrar etme aşamasında bebeğin çevresinde en çok yer edinen kişinin, genellikle annesinin, etkisi bulunmaktadır. Sıkça duyduğu kelimeleri tekrar etmeye çalışan çocuk annesinin sesini taklit ederek ezberlemekte ve dil öğrenimine başlamaktadır.

Çocuğun çıkardığı seslere çevrenin olumlu geri dönütler sağlaması ve bebeğin fizik-zihin gelişiminin artmasıyla bebeğin tekrar ettiği kelimelerin akılda kalıcılığı ve buna bağlı olarak söylediği anlamlı sesler bütünü de artmaktadır. 18–20. aylardan itibaren çevresinde sıklıkla duyduğu iki veya üç kelimededen oluşan cümle yapılarını taklit etmeye başlayan bebeklerin söylediği kelime sayıları da ileriki aylarda artarak devam etmektedir (Karacan, 2000a: 266-267). Çevresinde duyduğu dil yapılarını dinlemek ve tekrar etmeye çalışmanın bebeğin dil gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bebek/çocuk dil edinimindeki ezberi okuma ve yazma bilmediği için dinleme ve tekrar etme aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Davranış tekrarının ezberlenmesi de seslerin tekrar edilmesi gibi ezberle sonuçlanmaktadır. Davranışın tekrar etmesi akılda kalıcılığı arttırmakta ve davranışın ezberlenmesiyle sonuçlanmaktadır (Kahraman, 2019: 24).

Ana dili ediniminde annenin ve yakın çevrenin oluşturduğu ses ve hareketler bebeğin ilk görmeduyma çevresini oluşturmaktadır. Bebeğin gelişiminin artmasıyla birlikte sosyal çevresi ve buna bağlı

olarak görme-duyma çevresi de artmaktadır. Ev içindeki ve ailenin yakın çevresinden oluşan birinci sosyal çevre ikinci aşamada televizyon, tablet, telefon gibi görüntü ve ses içeren teknolojik aletlerle genişlemektedir. “Bugün, bebekler henüz 3 aylıkken televizyon, bilgisayar ya da cep telefonundan hareketli görüntüler seyretmeye başlamakta ve günde 1-2 saatlerini ekran karşısında geçirmektedirler” (Kırbaş, 2014: 27). Bebeğin/çocuğun sosyal çevresinin teknolojik aletlerle genişlemesi annenin dil edinimindeki etkisini bitirmediği için bu genişleme anne çocuk ilişkisi bağlamında değerlendirilmiştir.

1.1. Çizgi Filmler

Çocuk 5-6 yaş aralığında temel dil becerisini, 5-10 yaş aralığında ileri seviyede dil becerisini kazanmaktadır (Temizkan ve Atasoy, 2016: 582). Örgün eğitim sürecine yeni adım atmış bir çocuğun var olan kelime kadrosu 5.000-20.000 arasında değişiklik göstermektedir (Gür ve diğ., 2013: 1563). Çocuğun temel dil becerisini okul öncesinde dinleme ve konuşma yoluyla öncelikle annesinden sonrasında yakın çevresinde bulunan dilin kullanıldığı alanlardan kazandığını söylemek mümkündür.

Çocuklar ana dili öğrenimi için önemli bir süreç olan okul başlamadan önceki zamanlarını anne, baba veya çevresinde gördüğü kişiler ile geçirmesinin yanı sıra televizyon karşısında da geçirmektedir. Bu yüzden çocukların dil gelişiminde sosyal çevrenin etkisi olduğu kadar kitle iletişim araçlarından televizyonun da etkisi bulunmaktadır. Televizyon çocuğun kelime hazinesini geliştirdiği gibi dil öğreniminin daha hızlı bir şekilde devam etmesini sağlar (Öztekin, 2008: 38). Televizyonda yer alan çizgi filmlerdeki renk, animasyon ve müziklerin ekrana bağlayıcı gücünün çocukları ekran karşısında tuttuğu söylenebilir. Televizyon veya internet ortamlarında yer alan çizgi filmler çeşitli yaş gruplarındaki insanlar tarafından izlenmekle birlikte 2 ve 6 yaş aralığındaki çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir (Temizkan ve Atasoy, 2016: 580). Bununla birlikte televizyon seyretme süresine bakıldığında cinsiyet ayrımı olmaksızın 4-6 yaş aralığındaki çocuklar günlük iki saat veya daha uzun süre televizyon seyrettiği görülmektedir (Hamarat ve diğ., 2015: 76). Bu durumun ortaya çıkmasıyla televizyonun gelişim çağındaki çocuklar üzerindeki etkileri akıllara gelmektedir. Erken yaşlardan itibaren aşırı televizyon izleme alışkanlığı olan çocuklarda cümle kuramama veya geç konuşma problemleriyle karşılaşılabilirken okul öncesi yaş grubuna göre hazırlanan programların çocuğun kelime hazinesine olumlu bir katkı sağladığı söylenebilir (Büyükbaykal, 2007: 35, 38). Bu durumda televizyonu çocuklara faydalı kılmak için zaman ve programların içeriğine dikkat edilmesi gerekmektedir.

İçeriği kolay ve görselleri iyi yapılmış olan çizgi filmlerde çocuk içerikte geçen kelimelerin anlamlarını tam olarak bilmemesine rağmen gördükleriyle kelimeleri anlamlandırabilmektedir. “Dilin anlaşılması, kullanılmasına öncülük eder, bir başka deyişle çocuklar dili kullanmadan çok önce kelimeleri ve cümleleri anlarlar” (Karacan, 2000a: 265). İzlediği animasyonlar ve çevresinde gördüğü somut örnekler çocuğun dili anlamasına yardımcı olmaktadır. Çocukların çizgi filmdeki kelimeleri anlamlandırmaya ve telaffuz etmeye çalışması hedef dilde konuşma ve dinleme yetisini kazanmasında çocuklara yardımcı olmaktadır (Köprülü, 2016: 94).

Çocuk gerçek hayatta henüz karşılaşmadığı durum ve davranışlarla çizgi filmlerin içerisinde yer alan görüntü ve sesler aracılığıyla karşılaşmakta, bu gibi durumlarda kullanılan kelime veya kelime gruplarını öğrenmektedir. Ayrıca çizgi filmler çocukların anlamlandıramayacağı karmaşık kavramları onların anlayabileceği şekilde ortaya koyduğu için dil öğrenimlerine katkı sağlamaktadır (Köprülü, 2016: 95). Çizgi filmlerdeki sesler ve buna paralel olarak yapılan animasyonlar dile sadece bir yapı birimi olarak bakılmamasını dilin sosyokültürel bir vakıa olarak da değerlendirilmesini sağlamaktadır (Köprülü, 2016: 96). Çizgi filmler barındırdıkları özellikleri sayesinde hem ana dili Türkçe olan hem de erken yaşta ikinci bir dil öğrenim sürecinde olan çocukların dili ve dildeki kelimeleri öğrenmesine, öğrendiklerini anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır.

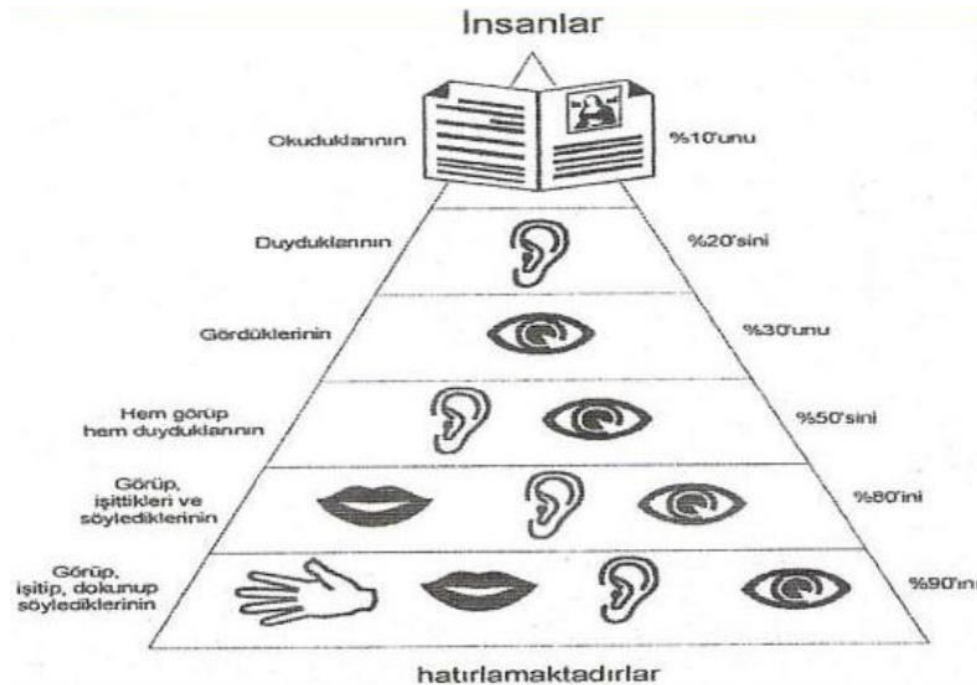
1.2. Çocuk Şarkıları

Çizgi filmlerdeki animasyonlar, animasyonlarla birlikte verilen sesletimler ve şarkılar çocuğun görme ve duyma duyusuna hitap etmektedir. Okuma, yazma ve konuşma yetisini henüz kazanmamış

bireylerin anne veya çevreden duyduğu sesleri dinlemesi ve tekrar etmesi dil edinimine katkı sağlarken çocuk şarkılarındaki melodiler şarkının içinde yer alan kelimeleri söyleme/tekrar etme isteğini ortaya çıkarmaktadır. Çizgi filmlerin içerisindeki şarkıları dinleyen çocuklar şarkıların içerisinde yer alan kelime ve kelime gruplarını tekrar etmeye çalışmaktadırlar. Çocuklar ezber için gerekli olan tekrar etme eylemini melodiler sayesinde gerçekleştirmektedirler.

Müzik zekâsı her bireyde bulunan bir zekâ türü olarak bilinmektedir (Demirci, 2019: 76). Çocuklarda da bulunan müzik zekâsı dil edinimi/öğretimi aşamasında bilginin edinilmesi/öğretilmesi için kullanılmaktadır. Şarkılardaki ritim söylenilenin eğlenceli bir yapıya girmesini ve kolay hatırlanmasını sağlamaktadır. Şarkılar, dildeki fonetik unsurları ezberlemeyi kolaylaştırmaktadır (Kahraman, 2019: 27). Sağlıklı bir çocuğun annesini, yakınında olan bireyleri ve dijital ortamlarda izlediği çizgi filmlerin içerisinde yer alan çocuk şarkılarını tekrar tekrar dinlemesi ve taklit etmesi çocuğa şarkıyı istemli/istemli olarak ezberletmektedir. Öğrenilmek istenen bir bilginin sürekli olarak tekrarını dinlemek ve kazanılması istenilen davranış biçimini taklit etmek hafızada kalıcılığı arttırmaktadır. Dinlenen şarkılar hafızada belirli bir yer edinmekte, daha sonra hafızadaki kalıcılığı kadar söylenilmeye başlanmaktadır. Çizgi filmlerdeki şarkıları dinleyen çocuklar bu şarkıları sürekli dinlemek istemekte, şarkıların içerisinde yer alan yeni kelimeleri veya bildiği kelimelerin farklı yapılarıdaki kullanım alanını ezberlemekte ve şarkıyı söyleme isteği sayesinde ezberlediği kelime veya yapılarını telaffuz etmekte yani konuşmaktadır.

Şarkılardaki melodiler sayesinde bilginin kalıcı hâle getirilme süreci kısalmaktadır. Türleri farklı olsa da her kültürde müzik bulunmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şarkılar hem konuşma aşamasında öğrencideki utangaçlığı ortadan kaldırmak için hem şarkılardaki ritimlerin akılda kalıcılığı ve daha sonra kolay hatırlanmasına vesile olduğu için hem de seslerin tonlamasında öğrenciye olumlu katkı sağladığı için kullanılmaktadır (Şenyiğit, 2020: 43). Öğrenci şarkının sözlerini başlangıçta anlamasa bile melodiler onu bilmediği bir ortam veya dilden bildiği bir dile (müzik dili) götürdüğü için bu süreçte öğrenciye motivasyon sağlamaktadır.

Figür 1: Duyulara göre hatırlama oranları (Erdem, 2019: 55)

Çocuklar tıpkı ilk aşamada annelerini ve çevresinde duyduğu sesleri taklit ettikleri sonrasında ezberledikleri gibi çizgi filmdeki şarkıları da sürekli dinlemekte, tekrar etmekte ve ezberlemektedirler. Genel olarak çizgi filmlerdeki şarkılar çocuğun bir dilin öğelerini görme, duyma ve tekrar etmesine vesile olmaktadır. Görme, duyma ve tekrar etmenin (söylemenin) akılda kalıcılık oranına bakıldığında dil öğrenim

sürecinde %80 oranında bir hatırlama sağladığı görülmektedir. Birden fazla duyuya hitap eden, çocuklar için eğlenceli bir zaman geçirme aracı olan çizgi filmler ve çizgi filmlerdeki şarkılar ana dili konuşurunun dil öğrenim sürecinde kullanıldığı gibi erken yaşta ikinci dil öğrenim sürecinde de kullanılmaktadır.

Dil edinim/öğrenim aşamasında duyu organlarından yararlanılmaktadır. Ana dili veya ikinci dil öğrenim aşamasında iletişim için gerekli duyu organlarının sağlıklı olması dil öğreniminin de sorunsuz ilerlemesi için önemlidir. Zihin ve fizik gelişiminin artmasıyla çocuğun farklı kelime veya kelime gruplarını görmesi, duyması ve ses birimlerle ifade etmeye başlamasında duyu organlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Konuşmanın temel yapı birimleri arasında yer alan ve anlamlı bir şekilde konuşma aşamasından önce de sahip olduğu bir yeti olan işitme duyusunda oluşan herhangi bir aksaklık, sonraki aşamalarda bireyin dil ve konuşma gelişiminin olumsuz şekilde sonuçlanmasına sebep olmaktadır. (Monomente, İşitme Engelli Çocuklarda Dil ve Konuşma Bozuklukları) Görme duyusu da dil öğreniminde ve iletişimde önemli bir yere sahiptir. İleri derecede görme problemi yaşayan çocuklarda dil gelişimi, herhangi bir görme engeli bulunmayan bir bireye göre daha ileriki zamanlarda başlamaktadır (Karacan, 2000b). Görme ve duymanın hafızada kalıcılığı sağlamadaki yeri beraberinde konuşmayı da etkilemektedir. Görme ve işitme duyularının iletişim için gerekli düzeyde işlevlerini yerine getirememesi dil öğrenimi veya edinimi sürecinde olumsuz sonuçlarla karşılaşılmasına sebep olmaktadır.

2. Ezber Yöntemi ve Kullanımı

Öğretim aşamasında hafızada kalıcılığın ve başarının artırılması için birden fazla zekâ türlerine hitap etmek önemlidir. Gardner'a göre Sözel/ Dil Zekâsı, Mantık/ Matematiksel Zekâ, Özedönük Zekâ, Görsel/ Uzamsal Zekâ, Bedensel/ Kinetik Zekâ, Müzik/ Ritim Zekâsı, Sosyal Zekâ ve Doğa Zekâsı olmak üzere sekiz farklı zekâ türü bulunmaktadır (Başaran, 2004: 9). Birden fazla zekâyâ hitap edecek çalışmaların yapılması çalışılan alandaki başarıyı arttıracaktır. Dil öğretimi alanında bilginin kalıcılığını sağlamak ve arttırmak için de farklı zekâ türlerine hitap etme durumu geçerlidir. Sınıf içerisinde kullanılacak çalışmalarda öğreticinin bu etkinlikleri hazırlaması uzun bir zaman dilimi ihtiyacına işaret etmektedir. Bununla birlikte bilginin daha hızlı bir şekilde hafızada kalıcılığını sağlamak bilgiyi ezberlemekle mümkün olmaktadır. Öğretimde eleştirel düşünmeyi olumsuz etkileyebildiği için ezber yöntemine olumlu bakmayanlar vardır. Ancak dil öğreniminde ezberin kullanılması gerekir. Ana dili ediniminde ezber süreci kesin bir zaman diliminde gerçekleşmemekle birlikte yabancı dil öğretimindeki öğrenim süresi nedeniyle öğrencilere verilen ezberde de bir süre kısıtlamasına gidilmektedir.

Ezber bir bilginin sonrasında kullanılmasına öncülük eden bir öğrenim biçimidir. Ezber ödevleri ise öğrencinin ders dışında kendi zekâ ve öğrenim yeteneğine göre yaptığı bir ödevdir. Öğrenciye verilen ezber ödevlerinde öğrencinin kendi zekâ türüne uygun yöntemle bilgiyi kalıcı hâle getirmesi beklenmektedir. Böylelikle sağlıklı bir öğrenci kendi zekâ türüne göre ezberde kullanacağı yönteme kendi karar vermektedir. Ezberlemek için kullanılan yöntem(ler) ana dili ediniminde olduğu gibi tekrara dayanmaktadır. Örneğin yazarak ezberleyen kişi ezberleyeceği metni ezberleyene kadar yazmakta, okuyarak ezberleyen bir kişi ezberleyene kadar okumakta, dinleyerek ezberleyen bir kişi ise ezberleyene kadar dinlemektedir. Öğrencilerin ezberlerken kullandıkları yöntemler farklı olsa da sonuç tektir ve anlamı bilinerek ezberlenen veya ezberlendikten sonra anlamlandırılan bir bilginin sonraki aşamalarda kullanımı mümkündür.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ezber yöntemi kullanılmakla birlikte ezberden genel olarak kelime ezberi şeklinde yararlanılmaktadır. Kelime ezberiyle kelime-anlam ilişkisi kurulmakta ve böylelikle hedef dilde kelime hafızası oluşturulmaktadır. Öğrencide kelime hafızası oluşturmak dil öğretiminde dilin anlaşılması için önemlidir. Ancak "Kelime ezberlerinin okuma-anlamaya faydası olduğu ispatlanabiliyorken konuşma becerilerini olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir" (Göz ve diğ., 2020: 5). Kelime hafızası sayesinde öğrenci dili belirli seviyede anlamlandırabilirken kendini sözlü olarak ifade etme konusunda yetersiz kalmaktadır. Çünkü kelime hafızasındaki kelimeler metni anlamlandırabilme imkânı sunarken dilin kuralları çerçevesinde bir araya getirilmeyen kelimeler kişinin tam olarak veya doğru bir şekilde anlaşılmasına sebep olmaktadır. Kelimelerle tam anlamıyla doğru ve anlaşılır bir anlam bütünlüğü oluşturulamadığı için öğrencinin konuşma yetisi tam olarak doğru bir şekilde gelişmemektedir.

İnsan kendini doğru ifade edebilmek için anlamlı bir kelime dizisine ihtiyaç duymaktadır. Türk dilinde yargı bildirerek duyguları, düşünceleri, olay veya durumu anlatmak için kullanılan yapı cümle olarak karşımıza çıkmaktadır (Karahana, 2015: 9). Bu cümlelerin kurulumunda dile ait belirli kurallar bulunmaktadır. Humboldt'a göre "dil bilgisi, uygun biçimde, birbiriyle bağlantılı, sınırsız sayıda derin ve yüzey yapı üreten sınırlı bir kurallar dizgesi içermek zorundadır" (Chomsky, 2001: 36). Sınırlı dizgelerle ulaşılan sınırsız yapıyı kullanmak dildeki dizgeleri bilmekle sağlanır. Bu durumda akıllara cümle kurabilmek için hedef dildeki dil bilgisi yapılarının bilinmesinin zorunluluğu gelmektedir. Ancak ana dili ediniminde bu dil bilgisi yapılarının çocuğun doğuştan gelen dil yetisi ve çevreyle birlikte sağlandığı (Çelik, 2017: 202) bilindiğine göre dil bilgisi yapılarını kullanarak cümle kurulumunun öğretilmesi ana dili edinimiyle çelişmektedir. Bu çelişkiyle ilgili *Ak Başat Türkçe A1-A2* kitabında farklı bir yaklaşım ele alınmaktadır. *Ak Başat Türkçe A1-A2* kitabında öğreniciye kelime ezberinin değil cümle ve metin ezberlerinin yaptırılması önerilmektedir (Göz ve diğ., 2020: 5). Dildeki sınırsız ifadelerin yüzey yapısını oluşturan metinler öğrencinin dildeki sınırsız yapıyı anlamasını sağlayacaktır. Kelimelerin dil bilgisi yapılarıyla birleştiği cümle ve metinler öğrencinin dil bilgisi yapılarını kullanmasına imkân sağlayacaktır. Cümle ve metin ezberleyen öğrenci anlatmak istediklerini ezberlediği yapıların içerisindeki kelimeleri dilin yapısına uygun şekilde değiştirerek farklı yapılarla kendini ifade etme imkânına sahip olacaktır. Bu sebeple yabancı dil öğretiminde sözlü iletişime olumlu bir katkı sağlamak için öğrenciye verilen en küçük ezber yapısının cümle şeklinde olması gerekmektedir.

Dil öğretiminde dildeki kelimeler ve dil bilgisi yapılarının öğretiminin merkezde olduğu bir öğretim şekli bulunmaktadır. Bu öğretim şeklinin Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencinin dilin kurallarını doğru bir şekilde anlaması ve bu kuralları kullanarak doğru bir çeviri yapması Dil Bilgisi Çeviri Yönteminin temel amacıdır (Memiş ve Erdem, 2013: 300). Ancak Türk dilinde bazı ifadelerin kelime ve dil bilgisi yapısı bilinse bile farklı dillere çevrildiğinde veya çevrilerek öğrenildiğinde Türk dilindeki anlamı arasında bazı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar dilin konuşulduğu kültürün dile yansması göz ardı edildiğinde ortaya çıkmaktadır. "Dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve mânasını tayin eden, tarih ve kültürdür" (Kaplan, 2019: 156). Dil tam olarak dilin kullanıldığı kültürden bağımsız düşünülemez. Kültürün, bununla birlikte dilin oluşmasını sağlayan milletlerin tarih ve tarihte yaşadıklarıdır. Dilde kullanılan ifadeler, kavramlar, kalıp sözler, atasözleri, deyimler ve kelimeler toplumların kültürel unsurları, yaşam şekilleri, tarihî geçmişleri ile bağlantılıdır (Aksan, 2015: 64-68). İkinci dile aktarılmasında toplumlar arasında kültürel farklılıklar olduğu için bazı problemler yaşanabilmektedir. Öğrencinin bu ifadeleri tam olarak anlamaması hedef dil ile ilgili aklında boşluklar oluşturabilmekte ve bu boşluklar öğrencinin dile olan ilgisini ve bakış açısını değiştirebilmektedir.

Kültür "ekonomi dışında kalan toplumsal bilinç biçimleri ve ona bağlı olan pratikler"dir (Kulak, 2016: 2). Atasözleri, deyimler, kalıp sözler bu pratiklerin sözlü dile yansıyan şekilleridir. Atasözleri ulusun atalarının düşüncelerini ve öğütlerini içermekte, kalıp sözler iletişimde kolaylık sağlamak ve deyimler dildeki anlatım gücünü arttırmaktadır (Koç, 2019: 25, 28, 33). Ana dili konuşuru bu ifadelerin anlamlandırmasını kelime ve cümle yapısına göre değil, çevresinde dili kültür ekseninde kullanan insanların davranışları üzerinden gerçekleştirdiği için bu ifadeler dilin içerisinde bulunan anlam boşlukları oluşturan yapılar olarak bakılmamaktadır. Bu ifadeler ana dili konuşurunun anlatmak istediği duygu ve düşüncelerini daha kısa ve etkili bir şekilde anlatmasına yardımcı olmaktadır. Dilin içerisinde yer alan, kelime ve dil bilgisi açısından farklı kültürlerde anlamlı bir bütün oluşturulamayan bu yapılarda dil bilgisi kuralları ve içindeki kelimeler ayrı ayrı ele alınıp sorgulanmamaktadır. Toplum tarafından bir bütün olarak kabul edilmektedir.

Chomsky dile ilişkin bilgiyi içselleştirilmiş kurallar dizgesi olarak ifade eder ve bu kuralları "bir sözün belli bir durumda nasıl kullanılacağını ya da anlaşılacağını belirleyen birçok etmeden biri" olarak açıklar (Chomsky, 2001: 47). Bir bütün oluşturan ve sınırlı değişime uğrayabilen bu yapılar toplumun içselleştirdiği doğru kabullerdir. Dogmatizmde bilgi mutlak ve doğruluğuna kanıt aranmaksızın doğru kabul edilmektedir (Gürses, 2002: 184). Yeni bir düzenin içine girmeye çalışan çocuğun karşısına da ana dili edinimi aşamasında bu doğru kabuller ve toplum gerçekleri çıkmaktadır. Çünkü ön kabuller tek bir kişide olduğu gibi bir toplumun ortak gerçeklik algıları içinde de yer almaktadır (Gürses, 2002: 185). Ana

dili ediniminde çocuğun dili öğrendiği unsurlar veya kişiler toplumun ön kabullerini çocuğa dil edinim aşamasında bilinçli veya bilinçsiz öğretmektedir.

Çocuk için çevreden gelen tepki ve sesler dil öğreniminin ilk aşamalarında doğru kabul edilmektedir. Çünkü öğrendikleri dil “kurumsallaşmış bir dildir” (Chomsky, 2001: 42). Öğrenim aşamasında bu kurumsallaşmış dilin yapılarını değiştiremez. Çocuk içinde bulunduğu dili ve ona ait kelimeleri kendisine gösterilen/söylenen ifadeleri somut nesnelere veya davranış biçimleri sayesinde öğrenir. Çünkü dil öğreniminin ilk aşamasındaki bir çocuk çevreden öğrendiği bir bilginin doğru veya yanlış olduğunu sorgulayamaz. Yaşadığı çevreye karşı bilgisini arttırmak, çevresindeki nesnelere dilin ses birimleriyle anlamlandırmaya çalışmak gibi çeşitli sebeplerden dolayı sorular sormaya başlar. Çocuğun “Bu nedir?” diye sorması iki yaşından sonraki evrede görülür (Kara, 2004: 302). Çocuk, soru sorma ve cevap alma aşamasında kendisine söylenen ses birimleri, görselleri ve beden dili hareketlerini duyduğu seslerle bir bütün olarak baştan kabul etme yoluna gitmektedir. Çocuğa doğduğu andan itibaren çevresindeki kişilerin elmayı gösterip armut demesi durumunda çocuğun zihninde o meyvenin ismi armut olarak yer edinecek ve sonraki aşamalarda isim ve nesne ilişkisi doğru kabul edilecektir. Çünkü sesleri durum veya nesne ile eşleştiren, eşleştirmeyi tekrar etme yoluyla ezberleyen çocuğun bilgisi çevre yoluyla oluşmaktadır. Çevrenin kabulleri bu yönüyle bilginin doğruluğunda ve yanlışlığında etkilidir.

Davranış şekilleri üzerinden yapılan ezber ana dili edinicisinin büyüdüğü kültüre daha iyi adapte olmasını sağlamaktadır. Birey içinde yaşadığı kültürün davranış şekillerini, kültüre ait unsurları ve bunları ifade eden kelime gruplarını koşullanma yoluyla öğrenmektedir. Günlük hayatta davranışın oluştuğu durumlarda birey, koşullanma ile karşılık vermektedir. Bu durum davranışçı yaklaşımın öğrenme ve koşullanması üzerinden şöyle açıklanabilir: Davranışçı yaklaşımda ortaya konulan başlangıçta köpek için nötral bir uyaran olan kapı zilinin çalmasından sonra koşulsuz uyaran olan et köpeğe verildiğinde ve bu süreç belirli bir süre devam ettiğinde köpek, kapı zili çaldıktan sonra kendisine yemek verileceği koşullanmasını yani öğrenimini gerçekleştirmektedir (Türkçapar ve Sargın, 2012: 7-8). Burada da ifade edildiği gibi koşullanma davranışın tekrar üzerine kurulu olduğu için davranışın ezberlenmesi olarak açıklanabilir.

Ana dili ediniminin temel seviyelerinde koşullanma yoluyla öğrenilen ifadeler kalıp sözler örnek gösterilebilir. Hapşırıldıktan sonra çevredeki kişi(ler)den “Hayırlı yaşa, iyi yaşa!”, yemek yiyen biri görüldüğünde “Afiyet olsun!”, çalışan birine rastlanıldığında “Kolay gelsin!” gibi ifadeler bu olaylara şahitlik eden kişilerden beklenmektedir. Yazılı olmayan toplum kuralları duruma uygun yapıdaki ifadeyi bireye isteği dışında da olsa zorunlu olarak söyleme görevi yüklemektedir. Söylenilmemesi durumunda toplumun ayıplamasıyla karşılaşmaktadır. Toplumun içselleştirdiği ifadelerden kalıp sözler durum/olay içerisindeki duyguları ifade etmede kullanılan ve kültür unsurlarını barındırır. Kalıp sözlerin farklı dillerde eşdeğeri bulunmayabilir ve çevirilemezlik problemiyle karşılaşılabilir (Ünsal, 2013: 1389). Mecazi anlamda kullanılan kalıp sözler farklı bir dile çevrilmeye çalışıldığında asıl anlamından uzak yapılarla karşılaşılabilir. Örneğin Türkiye’de biri(leri)nin evlendiği bir ortamda bekâr ve evlilik yaşına gelmiş bir kişiye söylenen “Darısı başına!” ifadesi farklı bir dile çevrildiğinde ortaya çıktığı ve konuşulduğu kültürde kullanılan anlamın dışında aktarmalar görülebilir. Kültür farklılıklarının dili ve bununla birlikte dil öğrenimini de etkilediği unutulmamalıdır.

Dili doğru kullanan insanlar dildeki yapıları ve kelimeleri yer zaman ve her yerde gerekli gereksiz kullanmamakta ve ifade edilen yapıların anlamların duruma uygunluğuna dikkat etmektedir. Bunları kullanmak için uygun zaman ve durumu beklemektedir. Günlük hayatta kullanılan kelime sayısı insanın bildiği, anladığı kelime sayısından daha azdır. Yetişkinlerde olan bu durum küçük çocuklarda da aynıdır (Karacan, 2000a: 265). Çocuğun dil edinimine başladığı andan itibaren dile ait birçok kelime ve yapı zihinde yer edinmektedir. Öğrenilen bu ifadelerin kullanımı için günlük hayatta uygun ortam ve şartların oluşması gerekmektedir. Şartlar oluştuğunda karşılaşılan durumda söylenilebilecek cümle ve cümle yapıları bilinmelidir. Bu şekilde bir dil hafızası oluşturmak için ezber yönteminin kullanılması gerekmektedir. Ancak dildeki bütün cümle ve cümle yapıların birebir ezberlenmesi mümkün değildir. Dilde sık kullanılan yapıları bilmek öğrenciye kolaylık sağlayacaktır. Çünkü dil, dilin kullanıldığı sınırlı sayıda sembol ve ses birimlerin sınırsız anlamlar üretilebildiği bir yapıya sahiptir (Chomsky, 2001: 40). Öğrenci insanlara özgü düşünme yetisiyle cümle içerisindeki değişebilen yapıları değiştirerek çeşitli anlamlara ulaşabilir.

Dil yetisinin “sadece insan türüne özgü bir yeti” (Chomsky, 2001: 199) olması insanın dili kurallarına uygun ve tutarlı bir yapıda kullanmasından kaynaklanmaktadır. Düşünme yetisi buradaki belirleyici unsurdur. Öğrenimin sadece ezberlenen yapının belirli koşullarda birebir tekrar edilmesiyle gerçekleşmesi ve insana özgü bir yeti olan düşünme yetisinin dil öğrenimine yansıtılmaması kuşların konuşmasında görülmektedir.

Kuşlar taklit yoluyla konuşmayı öğrenmektedir (Kılavuz, 2005: 45). Duyduğu sesleri taklit ederek tekrar söylemekte, bu taklit ve tekrar sonucunda ezberlemektedirler. Kuşlar da okuma-yazma bilmeyen bir çocuk gibi dinleyerek ezberlemektedir. Kuşların kendilerine dinletilen ezgileri öğrenmesi kuşlarda bir algı mekanizmasının bulunduğunu göstermektedir. Onlar bu ideleri zihinde tutmakta ve uygun bir zamanda bu ideleri kullanmaktadır (Locke, 2013: 136). Düşünme yetisi bulunmayan hayvanlar için konuşma uygun zamanda gerçekleştirilen koşullanmadan ibarettir.

Kuşların konuşması, insanların konuşmasından düşünerek konuşmama ve önceden ezberlenen bütünü değiştirilmeden kullanılması yönünden farklılık göstermektedir. Kuşlar genellikle kendilerine öğretilen yapıyı değiştirmeden kullanmakta ve kendisine ezberletilen yapının dışına çıkamamaktadır. Ancak insanlar anladığı ve ezberlediği metinlerin içerisinden kendini doğru ifade edebileceği yapıyı seçebilecek düşünme yetisine sahiptir. Öğrenici dil öğrenimini gerçekleştirmek için düşünce yetisini öğrenime yansıtmak zorundadır.

3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme-anlama, okuma-anlama, sözlü ve yazılı anlatım yetileri öğrencinin dil öğreniminde kazanması istenilen dil yetileridir. Ana dili ediniminde okuma-anlama ve yazılı anlatım becerisi, dinleme-anlama ve sözlü anlatım becerisinden sonra kazanılan beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil yetilerinden okuma-anlama ve yazılı anlatım becerisinin kazandırıldığı örgün eğitime başlamak için belirli bir gelişim süreci beklenmektedir. Bu gelişim sürecinden önce örgün eğitime başlanması olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Kartal, 2013: 201-214). Okul öncesinde okuma-yazma öğrenen bazı çocukları olsa da sistemli ve devamlı bir okuma-yazma eğitimi çocuk gelişim sürecini tamamladıktan sonra örgün eğitimle birlikte başlamaktadır. Çocuğun okul öncesi eğitimine kaydının yapılması için üç yaşını doldurması ve örgün eğitime başlaması için beşinci yaşını doldurmasının ardından gelen eylül ayı beklenmektedir (TÜSEB, 2019: 2). Çocuğun doğduğu andan itibaren okuma-yazma yetilerini kazanması için bu süre boyunca beklemek gerekmektedir. Ancak üniversitede okumaya hak kazanan yabancı bir öğrencinin çocuğun beklediği gelişim sürecini bekleme gerekliliği bulunmamaktadır. Ayrıca hazırlık kursunda okuyan öğrencilerin hedef dili öğrenmek için belirli bir zaman dilimi bulunmaktadır. Öğrencinin kursu başarılı bir şekilde tamamlaması için bu süre içerisinde kendilerinden istenen dil becerilerine sahip olması gerekmektedir. Ders dinleme, dinlediğini anlama, kendisine sorulan sorulara sözlü veya yazılı olarak cevap verme ve ders anında not alma hazırlık kursunu bitiren bir öğrenciden istenilen dil becerileri arasında yer almaktadır.

Hedef dilde kazanılması istenen yetileri kazanabilmesine engel olacak bir sağlık problemi olmayan bireyler hedef dildeki ses birimleri kullanabilecek bir donanıma sahip olacaktır. Bu durumda hazırlık kursunda metin okumaları yapmak dil öğretiminde bir problem oluşturmamaktadır. Metin okumalarında ses birimlerin, tonlama ve durakların hedef dile uygun şekilde ortaya konulmasına dikkat edilmelidir. Çünkü “Doğru telaffuz beraberinde hatasız ve anlaşılır bir okumayı getirmektedir” (Göz ve diğ., 2020: 5). Metinleri doğru bir şekilde okuyan kişi doğru bir seslendirme, doğru seslendiren kişi ise doğru bir ezber yapacaktır. Hafızada doğru bir şekilde yer edinen bilgi ileriki zamanlarda öğrencinin kullanabileceği bir dil hafızasının oluşumuna katkı sağlayacaktır.

Dil öğrencisinin hedef dili bilme veya bilmeme durumu sözlü anlatım ve yazılı anlatım becerileri üzerinden anlaşılmaktadır (Göz ve diğ., 2020: 6). Sözlü anlatım becerisinin en iyi şekilde öğretildiği sistem anne çocuk ilişkisi üzerinden açıklanabilir. Çocuğun ana dili edinimi öncelikle dinleme, sonra söylenileni anlamaya ve taklit etmeye çalışma ve konuşma olarak devam etmektedir. Ana dili edinimindeki doğal süreç yabancı dil ediniminde konuşma becerisinin kazandırılmasına yönelik önemli bir rol model niteliğindedir.

Doğru bir telaffuzun yaptırılması için ana dili konuşurunun sesleri çıkarma aşaması bu süreçte iyi bir örnek olarak önümünde durmaktadır. Bebeğin dördüncü ayda /p/, /b/, /m/ ünsüzlerini, beşinci ayda /o/, /u/ ünlülerini, 14. ve 16. aylarda /t/, /d/, /n/, /h/ ünsüz harflerini kullanmaya başladığı bilinmektedir (Karacan, 2000a: 266). Ünsüzlerin kullanılması beraberinde yanında bir ünlünün kullanımını, bir ünlü ve bir ünsüz harfin birlikte kullanımı hece yapısını ortaya çıkarmaktadır. Ses tekrarları yapan bebek 8. ve 9. aylarda hece tekrarları ve konuşmanın tonlamasını taklit etmeye başlamaktadır (Karacan, 2000a: 266). Ana dili ediniminde hece tekrarları dil ediniminin başlangıç aşamasında yer alırken günümüzde sık kullanılan yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarında hece tekrarları bulunmamaktadır. Bununla birlikte Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi TÖMER (KARDİL) tarafından hazırlanan *Ak Başat Türkçe A1-A2* kitabında ana dili kullanıcılarının başvurduğu heceleme sistemine yer verildiği görülmektedir (Göz ve diğ., 2020: 18-33).

Ses birimlerin doğru telaffuz edilmesi ve çevredeki nesnelere isimlerinin öğrenilmesi ana dilinin ilk aşamasında olduğu gibi Türkçe öğreniminde de bulunmaktadır. Çocuk tarafından ana dilindeki sesler gramatikal ve formülize bir anlayışla öğrenilmediği, duyarak ve duyulan seslerin nesne ve davranışlarla özdeşleştirilmesi sonucunda öğrenildiği için Türkçe öğretimine de yansımalıdır. Ana dili konuşurları konuşma sırasında kelime ve bu kelimelere getirilen eklerin hangi kıstaslar ile yapıldığını, hangi ekin hangi kelimeye nasıl getirileceğini düşünmeden akıcı bir şekilde konuşmaktadır. Bunun sebebi ana dili öğrenim aşamasında görülmektedir. Tüm bireyler ana dili edinimi sürecini fonoloji, sentaks ve semantik açıdan öğrenmektedir (Karacan, 2000a: 265). Parça (kelime) yerine bütünü (cümle) kullanılması akıcı konuşmaya etki etmektedir. Dilde kelime, cümle içerisinde yer değiştiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelime bilgisi de cümlelere değişik anlam boyutları kazandırmada önemliken anlatım için cümlenin gerekliliği unutulmamalıdır. Ana dili konuşurlarının cümle düzeyinde bir dil kazanımı 9. aydan itibaren sağladığı bilinmektedir (Karacan, 2000a: 267). Ses birimlerin kullanılmasının ardından uzun bir süre geçmeden cümle yapısının ortaya konulması ana dili ediniminde cümlenin önemini göstermektedir.

Dil bilgisi yapıları öğrenilmeden cümle düzeyinde bir dil kullanımını sağlamak bu yapıların ezberlenmesiyle sağlanabilir. Cümle ezberinde sadece dildeki belirli yapıların konuşulması değil sınırlı yapıdan sınırsız anlam üretme olanağı sağlanmaktadır. Örneğin en basit şekliyle “Ben ekmek yiyorum.” cümlesini ezberleyen öğrenci “ekmek” ifadesi yerine yiyecek isimleri getirerek bir cümleyle çeşitli anlam boyutlarına ulaşabilir. Kelime düzeyinde bir öğrenim gerçekleştiren öğrenci “ben”, “ekmek”, “ye-” kelimelerini bilmesine rağmen gerek dil bilgisi gerekse cümle sıralamasını öğrenmeden anlamlı bir bütün oluşturamayacak ve anlatılmak istenen ifade karşıdaki kişiye eksik veya yanlış anlatılacaktır. Cümle şeklinde ezber yapan öğrenci hem kelimelerin anlamını hem de cümle içerisindeki kullanım alanını aynı anda görerek dil öğreniminde anlam ve kullanım alanını birleştirmektedir. Dildeki yapıları bütün olarak ezberleme kullanımına öncülük etmesi dışında kelimelerin anlamının hafızada kalıcılığını da arttırmaktadır.

Bir kültürün içinde yer edinmeye çalışmak, ki bu dil öğrenmek isteyen kişinin dolaylı olarak bir isteğidir, o kültüre ait olan unsurları bilmeyi ve doğru kullanmayı gerektirmektedir. Toplumlara ait kalıp sözler, deyimler, atasözleri kültürel birer unsur olmakla birlikte o kültürün ön kabulleri olarak değerlendirilebilir. Toplum tarafından oluşturulan bu ön kabulün dışında bir davranış bireyi toplumdaki uzaklaştırırken bu ön kabulleri kullanmak bireyi topluma yakınlaştırmaktadır. Bu ifadeler toplumun düşüncelerini kendi kültürel değerlerini daha iyi anlatmasına yardımcı olmaktadır. Bunların kullanımı davranışçı yaklaşımdaki koşullarla benzerlik göstermekte ve anlamı davranışlar üzerinden açıklanmaktadır. Yabancı dil öğrencilerinin bu ifadeleri ana dili kullanıcıları gibi davranışlar üzerinden ezberlemesi, ezberlenen davranış uygun zamanda ve durumda kullanması gerekmektedir.

Sonuç

Çocuk, dil edinimine dildeki bazı ses birimleri çıkararak, heceleme yaparak başlamaktadır. Devamındaki süreçte çevresinde duyduğu sesleri anlamlandırma ve anlamlandırıldığı bütünleri seslendirmeye çalışmaktadır. Dil ediniminde seslendirme aşaması bebeğin duyduğu sesi taklit ederek tekrar etmesi üzerine gerçekleşmektedir. Taklit benzetmeye dayalı bir eylem olduğu için bebeğin yakın çevresinde bulunan kişinin, genellikle annenin, konuşmaya etkisi bulunmaktadır.

Ana dili konuşurunun kendini ve içinde bulunduğu durumu ifade edebilecek kadar temel dil yetisini kazanmasında sosyal çevresinin etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Sosyal çevrenin içerisinde anne ve yakın çevre olduğu kadar çocuğun izlediği çizgi filmler, videolar, çocuk şarkıları da yer almaktadır. Çocuğun anneden ve çevreden edindiği dil, yabancı dil öğretiminde dinleme-anlama ve sözlü anlatım yetileri olarak ifade edilmektedir. Ana dili ediniminde sistemli bir okuma-anlama ve sistemli bir yazılı anlatım yetisi, dinleme-anlama ve sözlü anlatım yetilerinden sonra çocuğun gelişimi üzerine kayıt olunan örgün eğitim kurumlarıyla başlamaktadır. Örgün eğitime başlayan sağlıklı ana dili konuşurları tekrarlayarak ezberleyip edindikleri dil hafızasını kullanarak dinleme-anlama ve sözlü anlatım yetilerini kullanabilmektedir. Yazılı metinlerdeki ses birimleri sözlü olarak ifade etme ve sözlü olarak ifade edebildiklerini dildeki ses birimlerle anlatmayı genellikle örgün eğitimle birlikte kazanmaktadır.

Hazırlık kursunu bitiren bir öğrencinin dinleme-anlama ve sözlü anlatım becerileriyle birlikte okuma-anlama ve yazılı anlatım yeterliliğine de sahip olması gerekmektedir. Bu yeterliliklerin ana dili edinim aşamasına bakıldığında çocuğun ileri düzey dil becerisini örgün eğitime başladıktan sonraki süreçte kazandığı görülmektedir. Örgün eğitim sürecinde okuma-anlama ve yazılı anlatım becerilerinin yer alması okuma-anlama ve yazılı anlatım becerilerinin ileri düzey dil becerisinin kazanılmasında etkili olduğunu göstermektedir. Hazırlık kurslarındaki öğrenciler C1 düzeyinde bir dil öğretimi hedeflediği için öğreticiler öğrencinin okuma-anlama ve yazılı anlatım yetilerinin gelişimi için uğraşmalı, diğer dil yetileriyle paralel bir öğretim gerçekleştirmelidir. Bu süreçte çocuğun örgün eğitime başlaması için beklenen süreç gibi bir bekleme gerekliliği bulunmamaktadır.

Ana dili edinimindeki tekrarlar ezberlemeyle sonuçlanmaktadır. Duyduğu kelimeleri başlangıçta ezberleyen çocukta bir dil hafızası gelişmektedir. Dilin kullanıldığı çevrede büyüyen, dile ait okuma ve yazma faaliyetleri yapan çocukta dil hafızası artmaktadır. Ezberlenen yapılarda kelime değişikliği yapılması için kelime hafızası önemlidir. Ancak kelime ezberi ilerleyen zamanlarda cümle ve metin ezberlerinden daha fazla kullanılmamalıdır. Çocuğun kelime hafızasını temel düzeyde “Bu nedir?” sorusuyla oluşturduğu, ileri düzey dil yetisini ise örgün eğitime başladıktan sonra okumayla birlikte kazandığı göz önüne alınmalıdır. Ana dilinde kelime öğreniminin somut örnekler üzerinden sağlandığı gibi yabancı dil öğretiminde de kelime ezberlerinin somut nesnelere üzerinden yapılması dil öğrenimini ana dili öğrenimine yaklaştıracaktır.

Dilde zengin bir kullanım alanı ve anlam çeşitliliği bulunduğu için bir insanın dildeki bütün yapıları tam olarak anlaması ve kullanması mümkün değildir. Her yetişkin ana dili konuşuru dilin içerisindeki bütün yapıların anlamı bilmez. Ama daha önce çevresinden duyduğu veya çeşitli kaynaklar aracılığıyla karşılaştığı yapıların şekli veya kullanım alanları hakkında bir tahminde bulunabilir. Bu tahminleri çevreden edindiği dil hafızası yoluyla gerçekleştirir. Bununla birlikte ana dili konuşurunun bile bütün yapıları kesin olarak anlamlandıramadığı düşünüldüğünde yabancı bir öğrenciden her yapıyı anlamlandırarak öğrenmesi beklenmemelidir.

Öncelikle her ana dili konuşurunun bildiği ve sıkça kullandığı yapılar yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi aşamasında öğrenciye ezberletilerek dilin hazır kullanım alanından oluşan bir dil hafızası oluşturulmalıdır. Öğrenciye verilen ezber ödevlerinin içeriği öğrenciye ana dili edinim aşamasındaki anlama sürecinde olduğu gibi görüntüler veya davranışlar üzerinden kavratılmalıdır. Ana dili konuşurunun anlaması ve tekrar yoluyla ezberlemesinin ardından konuşma süreci başladığı gibi yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde de anladığını doğru ezberleyen veya doğru ezberlediğini anlayan bir birey bu iki aşamayı tamamladıktan sonra konuşma aşamasına geçecektir.

Dil öğrenimini görme ve duymanın dışında okuma ve yazma üzerinden de gerçekleştiren hazırlık öğrencisinin doğru okuması ve yazması doğru bir dil hafızasının oluşması için önemlidir. Yanlış öğrenilen bilginin değiştirilmesi zordur. Öğrenciye ezberletilmeden önce metnin öğrenci tarafından doğru yazılabildiği ve okunduğu kontrol edilmelidir. Okuma ve yazma ezber aşamasında belirleyici olmaktadır. Gardner’ın zekâ türleri ve öğrencilerin ezber yöntemlerinin farklı olduğu göz önüne alındığında ezberlenen metnin ezberlenmeden önce doğru okunması ve doğru yazılması aynı zamanda doğru anlaşılması sağlayarak metnin doğru ezberlenmesine yardımcı olacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle DilBilim*. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan. *Güncel Türkçe Sözlük*. 26 Şubat 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Anonim, (2019). Türk Eğitim Sistemi, Eğitim Yaş Aralıkları ve Zorunlu Eğitimin Tarihsel Gelişimi. Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü (TÜSEB).
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30. <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkiyat/issue/16660/329608>.
- Başaran, B. I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zekâ kuramı: Bir inceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, (5), 7-15.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 31-44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22861/244105>
- Chomsky, N. (2001). *Dil ve Zihin* Genişletilmiş Basım. Ankara, Ayraç Yayınevi.
- Çelik, İ. (2017). Noam Chomsky ve psiko-linguistik dil gelişimi kuramı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 12 (28), 193-208. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12507>
- Demirci, E. Ö. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şarkı kullanımı Seviye A1*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Erdem, M. V. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde çizgi film kullanımına ilişkin öğretici görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Gerçekler, M., Yorulmaz, İ. & Ural, A. (2000). Ses ve konuşma. *K.B.B. ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi*, 8 (1), 71-78.
- Göz, K., Dökmeci, H., Güler, A. & Özer, M. Ş. (2020). *Ak Başat Türkçe A1-A2*. K. Göz (Ed.) Karaman, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Yayınları.
- Güneş, F. (2020). Eğitimde ezber tartışmaları. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 409-418. Doi number: 10.38089/ekud.2020.37
- Gür, T., Coşkun, İ. & Sağlam, F. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları bütüncesinin kelime hazinesini geliştirme eğitimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1561-1570. Doi number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4356>
- Gürses, İ. (2002). Dogmatik zihnin bazı özellikleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 11(1), 183-192.
- Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A. & Karaşahin, H. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 75-91. Doi number: <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645462>
- Kahraman, H. (2019). *Şarkı ve müziğin yabancı dil öğretiminde yeri ve önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kaplan, M. (2019). *Kültür ve Dil*. İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Kara, Ş. (2004). Ana dil edinimi ve erken yaşta yabancı dil öğretimi. *Eğitim Fakültesi Dergisi* 17(2), 295-314. 26 Şubat 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153248> adresinden erişildi.
- Karacan, E. (2000a). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri*, 3(4), 263-268.
- Karacan, E. (Temmuz 2000b). Çocuklarda dil gelişimini etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 26 Şubat 2021 tarihinde <https://www.ttb.org.tr/STED/sted0700/6.html> adresinden erişildi.
- Karahan, L. (2015). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Kartal, S. (2013). Türkiye’de ilkokula başlama yaşının beş yaşa indirilmesinin eğitim politikaları açısından değerlendirilmesi. *Mülkiye Dergisi*, 37(3), 201-214.
- Kılavuz, M. A. (2005). Anne baba örnek davranışlarının çocukların ve ergenlerin dinî kişiliğinin oluşumuna etkileri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 41-58.
- Kırbaş, S. I. (2014). Minik seyirciler: Bebek ve küçük çocuklarda hareketli görüntü algısının gelişimi üzerine bir derleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(4), 26-40. Doi number: 10.17680 / akademi.v3i4.5000013958
- Koç, E. K. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin kalıp söz kullanımlarının incelenmesi: İstanbul Üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Köprülü, S. (2016). Erken yaşta yabancı dil öğreniminde çizgi filmlerin yeri. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 4 (1), 88-98.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/diyalog/issue/24377/258369>
- Kulak, Ö. (2016). *Theodor Adorno: Kültür endüstrisinin kıskacında kültür*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Locke, J. (2013). *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. (V. Hacıkadiroğlu, Çev.). İstanbul, Kabalcı Yayıncılık.
- Memiş, M. R. & Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 297-318. Doi number: [10.7827/TurkishStudies.5089](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5089)
- Monomente. *İşitme engelli çocuklarda dil ve konuşma bozuklukları*. 24 Şubat 2021 tarihinde <https://www.monomente.com/tr/icerik/16/isitme-engelli-cocuklarda-dil-ve-konusma-bozukluklari> adresinden erişildi.
- Oruç, Ş. (2016). Ana dili, ikinci dil, iki dillilik, yabancı dil. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45(3), 279-290. Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3411>.
- Öztekin, S. (2008). Çocuk televizyonunun eğitime ve eğlendirme özelliklerinden çocuğun gelişimine etkisi Digitürk Baby Tv örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şenyiğit, Y. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde sözlü dilin kelime sıklığı ve A1-A2 kelime sözlüğü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Temizkan, M. & Atasoy, A. (2016). Söz varlığının gelişimi açısından çizgi filmler üzerine bir değerlendirme (TRT Çocuk ve Minika Çocuk örneği). *Milli Eğitim*, 45 (210), 577-599.
- Türkçapar, H. M. & Sargın, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: Tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Ünsal, G. (2013). Dil öğretiminde kalıp sözler ve çevirisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1383-1394.
- Yöntem. *Güncel Türkçe Sözlük*. 26 Şubat 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.